

Baba Basra Sources 75

רבינו גרשום מסכת בבא בתרא דף לו עמוד א

האי מאן דאחזיק מגודא דערודי ולבר. כגון שרגילין בני אדם שיש להם שדות סמוך ליער משמרין מקצת משדה סמוך ליער וכונסין בשדה ועושין מחיצה בין השדה ליער בשביל שאם יצאו חיות ערודין מן היער כדי שירעו באותה הרחקה שיש מן המחיצה ליער ולא יבואו לשבור המחיצה ולאכול התבוא' ואם החזיק אדם באותו שיעור שהניח בשביל הערודים אפילו לאחר שעמדה ברשותו ג' שנים אין חזקתו חזקה מאי טעם דאמרין האי דלא מיחה זה בעל הקרקע בתוך ג' שנים דקסבר הואיל וכל מאי דזרע האי ערודי אכלי ליה ומשום הכי שתק ולא איבד שדהו בשתיקתו: אכלה ג' שנים ערלה. היכי דמי כגון שהיו בה נטיעות ושנה ראשונה טעון פירות מקצתן והיו ערלה ובשנה שניה טענו אחרים ובשלישית אחרים דכולהו הוי ערלה אינה חזקה דהאי דשתיק בעל השדה ולא ערער משום שלא היו ראויין לאכילה:

אכלה שחת. ג' שנים שלא המתין עד שתגדיל התבואה אלא היה קוצצה כשהיא שחת ומאכילה לבהמות אינה חזקה דשמיט ואכל הוה ולא אכלה כאכילת בני אדם:

אי בצואר מחוזא. כלומר אם אותה קרקע עומדת סמוך למחוזא שעשירים היו וזרעין שדותיהן למאכל בהמתן אי לא מיחה הוויא חזקה:

תפתיחה. זוהי קרקע שפחותה היא יותר מבית השלחין שפתוחה היא ובקועה ככברה זו שאינה מקבלת מים כך אין ניכרין בה המים ואין יכולין להשקותה ואינה מוציאה פירותיה אם החזיק בה אדם ג' שנים אינה חזקה הואיל שאין בה שום לחלוחית לא חשש למחות:

אפיק כורא ועייל כורא. שאין מוציאה כי אם כעין שזרעין בה ולא יותר אינה חזקה דלא חשש למחות הואיל ואין מרוויח בה:

והני דבי ריש גלותא אם מחזיקין בקרקעות שלנו ג' שנים אינה חזקה דבשביל כבודן שתקי אנשי: ולא מחזיקין בהו. בשדותם בג' שנים דמשום דעשירים נינהו שתקי אי נמי משום דטרדי בטורח צבור ולא ידעי ולא מחי.

חדושי הרמב"ן מסכת בבא בתרא דף לו עמוד א

הכי גרסינן וכן כל הגאונים ז"ל גורסין אכלה ערלה הרי זו חזקה. ובמסכת כתובות (פ' א') נמי הכי איתה, ואמרין עלה התם עבד רב יהודה עובדא בחבילי זמורות רב יהודה לטעמיה דאמר אכלה ערלה הרי זו חזקה, ושביעית נמי עולה שכל שאינו פרי בשביעית אינו הפקר כדאיתה במתניתין בדוכתה, אבל כלאים קשיא לן אי כלאי זרעים פשיטא הרי לא נאסרו כלל, אי כלאי הכרם הרי הכל אסור, ומה שפירש רבינו הגאון ז"ל בספר המקח דהיכא שאכלה בדבר שיש בו עבירת מצוה מהניא ליה החזקה, אינו, שאם כן היאך אמרו רב יהודה לטעמיה דאמר חבילי זמורות אכילה היא, הא אכל הפרי עצמו בעבירה. ולי נראה שהדין עמו, דבשלמא גבי ערלה ושביעית אי לאו משום זמורות מצו בעלים למימר מאי דלא מצינן אנן לאתהנווי ביה לכולי עלמא מפקרין, אבל זה שזרעה כלאי הכרם נהי דאינהו אסירי, הוה להו למחויי לאפוקי ארעא מידיה ולמיזרעה אינהו היתירא ומיכלה, מה שאין כן בערלה ושביעית דשתא גופא לא חזיא כדפרישית. ויש לפרשה בכלאי זרעים, וקמ"ל שלא תאמר לא אחזיק כדאחזוקי אינשי דהא עבד איסורא ויכול הלה לטעון ולומר כיון שראיתה זרועה כלאים ואילו היתה ברשותי הייתי צריך למעט לפיכך לא מחיתי כלל, קמ"ל כיון שהפירות מותרין אף על פי שהזרוע עבד איסורא חזקה היא, ואינו נכון, ואני שמעתי דבכלאי הכרם הדברים אמורים, וכגון שהיה הכרם נטוע והביא שם מין אחר והוסיף במאתים והתוספת נאסר ולא עיקרן של גפנים שהיו שם קודם השרשת המין האחר. ושוב מצאתי בפירוש רש"י ז"ל בפרק האשה שנפלו לה נכסים שזרעה כלאים והזמורות לא נאסרו.

חדושי הרשב"א מסכת בבא בתרא דף לו עמוד א

גירסת ר"ח ז"ל ואמר רב יהודה אכלה ערלה הרי זו חזקה תנ"ה אכלה ערלה שביעית וכלאים הרי זו חזקה, ופירושו כגון שאכל הזמורות דאכילת הזמורות אכילה היא כלומר כשאסף לביתו הזמורות ונהנה מהן או שמכרן וזו אכילת היתר היא שאין ערלה נוהגת בעצים דלא אסרה תורה אלא הפרי והטפל לפרי וכדאמרין (ברכות ל"ו ב') את פריו לרבות את הטפל לפריו וזו היא ששנינו תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה או בקשים של כלאי הכרם הא בקשין של ערלה לא, ושביעית נמי אינה נוהגת בעצים דכל שאינו פרי אינו מופקר בשביעית וכמו ששנו שם במסכת ערלה (עי' פ"א מ"ז), ובב"ק פ' הגוזל (ק"א ב') אמרו עצי שביעית מותרין, וכלאים נמי בזרוע בין הגפנים והוסיפו הפירות ולא הוסיפו הזמורות באחד ומאתים, ויש מי שאומר שאפי' הוסיפו הזמורות אינו נאסר אלא התוספת אבל עיקרן של גפנים שהיו שם קודם לכן לא נאסר, ויש לעיין בפ' כל הבשר דאמרי' התם אמר רב אדא בר אהבה זאת אומרת כלאי הכרם עיקרן נאסר והיתה להן שעת הכושר קודם השרשה, וי"ל דהתם בזרוע מעיקרו שנאסר בהשרשה:

יש מי שגורס אינה חזקה ומיירי באכילת הפירות, ואינו מחוור דתנן בכתובות פרק האשה שנפלו לה נכסים המוציא הוצאות על נכסי אשתו בין אכל הרבה והוציא קימעא בין שאכל קימעא והוציא הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל ואמרי' עלה עבד רב יהודה עובדא בחבילי זמורות ר"י לטעמיה דאמר רב יהודה אכלה ערלה הרי זו חזקה, ואפי' תאמר דר"י תרתי אמר והיה באוכל זמורות והכא באוכל פירות ממש אפ"ה לא הוה שתיק גמ' לאקשווי מדידיה לדידיה הכא ולתרוצינהו הכין, ועוד דעכ"פ לא הוה שתיק מלאתויינהו הכא ולימא אר"י אכלה ערלה אינה חזקה ואר"י אכלה ערלה הרי זו חזקה ולא קשיא כאן באכילת פירות כאן באכילת זמורות, וגיר' ר"ח ז"ל יפה ממנה וכן גורסים הגאונים ז"ל: תפתיחא לא הוה חזקה, פר"ח ז"ל תפתיחא שדה שלא חרש אותה אלא הוגשמה ונשבה הרוח וזרח השמש ונתבקעה כגון פתחי חרישה וזרע בה כגון זו לא הוה חזקה, ורבי' האי גאון ז"ל פי' בספר המקח תפתיחא זהו פתיחת צנורי המים לתקון השדה כדכתיב יפתח וישדד אדמתו לא הוה חזקה לפי שאין הנאה למחזיק באותה עבודה ולעולם לא עלתה לו חזקה אלא כשהוא נהנה מאותה עבודה ואף על פי שנהנה [נ"א בעל] הקרקע מאותה עבודה וכדאמר' ניר לא הוי חזקה:

חדושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף לו עמוד א

מימר אמר כל דזרע ארודי אכלי ליה. אומר מורי נר"ו מדנקיט כל דזרע ולא נקט כל דזרענא שמעינן דאפילו היו הבעלים זורעים בו ואוכלין אותו אין לזה חזקה, ומדנקיט דהחזיק מגודא דארודי ולבר שמעינן דאי אחזיק מלגאו ומלבר עלתה לו חזקה בשתייהן.

גירסת מקצת הספרים אמר רב יהודה אכלה ערלה הרי זו חזקה, ויש גורסים אינה חזקה. ואפשר לקיימם שתיהם דהא דאמרינן אינה חזקה כשאכל הפירות שהיו אסורים ולא חיסר כלום לבעלים, וכן אידך דשביעית שהיו הפירות הפקר וכלאים נמי כשהיתה זרועה כלאים ברשות הבעלים, ואידך נוסחא דקאמר הרי זו חזקה כשאכל הזמורות שמותרות בין בערלה בין בשביעית שאין איסור בהן אלא בפירות או בטפל להם שהוא אסור בערלה היכא דכי שקלת ליה לקי פירא, וגבי כלאים כשלא היתה זרועה כן ברשות בעלים אלא שבא המחזיק וזרעה כלאים דמ"מ הוא נהנה באיסור מיהת והבעלים חסרים שהיו יכולים (להיות) [ליהנות] בהיתר, א"נ כמו שפירש ר"י ז"ל שאכל המחזיק הזמורות וכשלא הוסיפו הזמורות אחד ממאתים שלא נאסרו, ונוסחא דגרסי' הרי זו חזקה דייקא טפי מדקאמר בכתובות פ' האשה שנפלו (כתובות פ' א') גבי דתנן המוציא הוצאות על נכסי אשתו הוציא הרבה ואכל קימעא מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל עבד רב יהודה עובדא בחבילי זמורות רב יהודה לטעמיה דאמר אכלה ערלה הרי זו חזקה, והתם ע"כ אמרינן הרי זו חזקה דהא אתינן למימר דאכילת זמורות להדליקם באש כאכילת פירות הוא, ואם איתא דהכא גרסינן אינה חזקה אפילו תימא דהא מיירי בשאכל הפירות הוה לן לאיתויינהו תרוייהו ולמימר דלא פליגי דהכי אורחא דתלמודא. אכלה שחת אינה חזקה. פי' בשדה הראויה לתבואה כדכתיבנא לעיל ואפילו בהא אם הוא בצואר מחוזא שנמכר שם השחת ביוקר הרי זו חזקה.

תפתיחא. יש מפרשים שפיתח ושידד אותה יפה ולא זרעה והוי כהא דאמרינן (ל"ו א') אכלה ניר אינה חזקה, ורבנו שמואל פירש שלא חרש אותה אלא שנתפתחה מאליה מרוב הגשמים וזרעה ואפ"ה אינה חזקה שאין זה כדרך שעושה אדם בשלו ומשמש שמיט ואכל.

אפי' כורא ועייל כורא לא הוי חזקה. פי' מורי נר"ו כשלא היתה ג"כ מוציאה לבעלים יותר, ולי נראה שאפילו היתה משבחת לבעלים יותר כיון שהיה רואה שאין זה נהנה לא חש למחות, ולישנא דייק הכי מדלא קאמר מפיק כורא ומעייל. כללו של דבר אינה חזקה אלא כשיעבד כדרך הבעלים ויהנה יתר על ההוצאה ואפילו נהנה באיסור ויחסר לבעלים בשום דבר שהיו יכולים ליהנות בהיתר.

הני דבי ריש גלותא לא מחזקי לן ולא מחזקינן להו. ונראה דה"ה באלו האנשים שהם בעלי זרוע וקרובים למלכות, וכן הסכים על ידי מורי הרא"ה נר"ו.

יד רמ"ה מסכת בבא בתרא דף לו עמוד א

(ט) ואמר ר"י האי מאן דנקיט מגלא ותובליא ואמר איזיל אגזריה לדיקלא דפלניא דזבניה נהלי מהימן. כלומר דאע"ג דאיכא סהדי דגזריה ומאריה דדיקלא קא טעין דלא זבניה נהליה להאיך דגזריה מהימן ולא מיחייב לשלומי ליה ולא מידי אלא משתבע הסת ומיפטר.

והוא הדין במאן דאכיל פירי דארעא דחבריה וטעין לפירות ירדתי. וה"ה נמי למאן דעייל בפרהסיא לרשותא דחבריה ושקיל מהתם מידי שלא כדרך גנבה וגזלה וטעין ברשות נטלתי אף על גב דשקיל באפי סהדי מהימן, דלא חציף איניש למשקל מידי דלאו דיליה.

ולענין מאן דנקיט מגלא ותובליא דקא אמרינן דמהימן, דוקא היכא דלא ערער מאריה דדיקלא עילויה אלא לבתר דגזריה דהוה ליה כשאר מטלטלי וממונא דנתבע בחזקתיה דנתבע קאי ואוקי ממונא בחזקת מריה. אבל היכא דאתא מארא

דדיקלא וקא מערער עילויה מקמי דגזריה, כקרקע דמי וקי"ל קרקע בחזקת בעליה קיימת, ואן סהדי דשלא מדעת בעלים גזריה ואין לך אנס גדול מזה, מידי דהוה אהווא גברא דחטף נסכא מחבריה כדברירנא לעיל (אות נט).
 (ע) ואמר רב יהודה האי מאן דאחזיק מגודא דערודי ולבר. כלומר מקיר העשוי לסייג סביבות השדה כדי שלא יכנס ערוד לתוכה. לא הוי חזקה אפילו להווא דוכתא. מצי אמר אמינא כל דזרע ערודי אכלי ליה. וכן כל כיוצא בזה.
 (עא) ואמר רב יהודה אכלה ערלה הרי זו חזקה. והוא דאתהני טפי ממאי דאפיק בה, דאי לאו הכי הוה ליה כאפיק כורא ועייל כורא דלא הוי חזקה. תניא נמי הכי אכלה ערלה שביעית וכלאים הרי זו חזקה. וקימא לן בכולהו כגון שנהנה מן העצים אבל היכא דלא אתהני אלא מפירי לא הוי חזקה, דמצי מרה למימר כיון דאיסורא הוה לא הוה אכפת לי בגוייהו. ועוד דאמינא הלעיטהו לרשע וימות. וראיה להא מילתא מההיא דגרסינן בכתובות (דף פ' ע"א) גבי המוציא הוצאות על נכסי אשתו הוציא הרבה ואכל קימעא מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל. עבד רב יהודה עובדא בחבילי זמורות, רב יהודה לטעמיה דאמר רב יהודה אכלה ערלה הרי זו חזקה. תניא כותיה דרב יהודה אכלה ערלה שביעית וכלאים הרי זו חזקה. דשמעת מינה דלאו בדאיתנהי מפירי דאיסורא עסקינן אלא מציבי דומיא דחבילי זמורות.
 (עב) אמר רב יוסף אכלה שחת והיא תבואה שלא הביאה שלישי לא הוי חזקה. אמר רבא ואי צואר מחוזא הוא דמזבן ביה שחת ביוקר מחמת דשכיחי בני חילא וצריכי ליה לסוסים ולרכש הוי חזקה.
 ש"מ דכל היכא דאכיל לה אנפא דנפישא הנאתה כהנאת פירות גמורין אף על גב דלא אכיל דרך הנאתה הויא חזקה. ואי לא נפישא הנאתה כולי האי לא הוי חזקה.
 (עג) אמר רב נחמן תפתיחא לא הוי חזקה. היכי דמי תפתיחא כגון מקום שנתבקע מאיליו ונפל שם זרע בשעת הקציר וצמח ואכלו אין זו דרך אכילת בעלים ולא הוי חזקה. אפיק כורא ועייל כורא לא הוי חזקה ש"מ אין חזקה אלא [בנהנה] (בכונה).
 (עד) דבי ריש גלותא לא מחזקי ולא מחזקינן בהו. לא מחזקי דעבידי אינשי למשבקינהו למיחת ולמידר בבתייהו כמה שנים משום יקרא דריש גלותא ולא מחו בהו, וכיון דאורחיהו בהכי הוה להו כאומנין ואריסין ואפטרופין דלית להו חזקה. וכן לא מחזקינן בהו משום דעבידי אינהו למשבק אינשי למידר בבתייהו ולמיכל אדעתייהו דרך נדיבות, וכיון דאורחיהו בהכי לא מחזקינן עליהו וכן כל כיוצא באלו.

בית הבחירה למאירי מסכת בבא בתרא דף לו עמוד א

ובמה שבא בגמ' אחר שמועה זו מענין האי מאן דנקיט מגלא ותובליא וכו' כבר ביארנוה למעלה:
 יש מקומות שנהגים לגדור שדותיהם ומניחין חוץ לגדר מעט קרקע על פני היקף כל הקרקע וזורעין בו כדי שאם יבאו חיות יהו מוצאות שם בכדי לחיכה ולא יטריחו את עצמן לקפוץ על הגדר ליכנס בתחום שבפניהם למחיצות מעתה מי שבא והחזיק במה שחוץ לגדר שנה אחר שנה אפילו כמה לא עלתה לו חזקה אף למה שנשתמש בו שהרי זה אומר לא הייתי מקפיד למחות הואיל והוא זרע המוכן לבהמה ולחיה וכן הדין בכל הזרע במקום שאינו שמור לבעליו אלא שרגל חיה ויד כל אדם מצויה שם כשאר מקומות של הפקר שמתוך ריחוקם מן העירות וקורבתם ליערים ולחיות אדם מתיאש משמירתם לענין שאין קפדים בהמחאתם:
 אכלה ערלה הן שאכלה כל שלש בערלה הן שהיתה שנה אחת מהם שנת ערלה וכן בשביעית פירושו שהיתה ביניהם שנה של שביעית או שאכלה והיא זרועה כלאים אינה חזקה מאחר שכל אלו אסורין בהנאה לא הקפיד על אכילתם עד שימחה גדולי הפוסקים והמחברים גורסין באלו שהיא חזקה וכן כתב רמב"ם גאונים ספרד וגדולי קדמונינו מפרשים את דבריהם בערלה על אכילת העצים שלא נאמר לדעתם איסור הנאה בערלה אלא על הפרי או בשומר לפרי כגון קליפי אגוזים ורמונים אבל העצים מותרין בהנאה וזה זמר וכסח באילנות ונמצא מחזיק בדברים המותרים וכן יראה ממסכת כתבות פרק האשה שנפלו לה נכסים במה שאמרו שם המוציא הוצאות על נכסי אשתו מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל ואמרו בגמ' עבד רב יהודה בחבילי זמורות כלומר שלא נהנה בהם אלא בחבילי זמורות והפקיע בהם את הוצאותיו ואמרו על זה רב יהודה לטעמיה דאמר רב יהודה אכלה ערלה שביעית וכלאים הרי זו חזקה אלמא הנאתן קרויה הנאה ותשמיש ולמדנו מכאן שני דברים אחת שגורסין הרי זו חזקה ואחת שענינו בחבילי זמורות הא בפירות אינה חזקה וא"כ אף בכלאים אתה מפרשה בעצים שנפלו מן הזמורות או יבשו שאם מאותם שזמר וכסח הרי הם אסורות מצד שנראה בהם כמקיים כלאים וכן בשביעית שנהנה בעצים אבל הפירות הפקר הם ואין בהם חזקה ויש מפרשים לטעם זה בכלאים כלאי זרעים שהם מותרין באכילה אפילו בארץ ישראל כמו שביארנו בפרק כל הבשר ומ"מ ראיתי לגדולי המחברים שכתבו באלו אף על פי שנהנה בעברה:

לפי דרכך למדת שעצי ערלה ושביעית וכלאים מותרין בהנאה וכן כתבנוה בענין שביעית בפרק הגוזל קמא ק"א ב' אפילו בעצים דמשחן ר"ל הראויות להדליק וא"כ זה שאמרו תנור שהסיקוהו בקלפי ערלה ר"ל בקלפי הפירות הנעשות שומרים לפרי ולא אמר בעצי ערלה אבל צריך שתעיין מה הוא שאמרו שם או בקשים של כלאי הכרם ואתה אומר בכאן שעצים של כלאי מותרין וכן מה שאמרו בפרק כל הבשר כלאי הכרם עקן נאסר יראה לגדולי המפרשים לפי מה שכתבו

תלמידיהם בשמם שכל שנטעו עצי הכלאים בעברה נאסרו אבל כל שלא נטעו הכלאים בעברה אף על פי שעשה בהם אח"כ מעשה האוסר נאסר הפרי והותרו הקשים או העצים מעתה היו נזרעים לשם חטה ושעורה לבד ואח"כ ניטעו הגפנים לשם נמצא שהגפנים ניטעו באיסור הגפנים אסורים והקשים מותרים נטעו הגפנים תחלה ואח"כ זרע שם חטה ושעורה הגפנים מותרים והקשים אסורים זרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד נאסרו בין הגפנים בין הקשים והוא הטעם שלא נאסרו העצים בערלה ושביעית שהרי לא נעשה איסור בנטיעה ואף גדולי המפרשים שהזכרנו חזרו לומר בענין זה שהקשים לעולם אסורין אבל הגפנים עושים בהם חלוקה זו שאם נטעו באיסור נאסרו ואם נטעו בהתר ניטעו מפני שהגפנים יש בהם הכר איזה היה שם קודם זריעת הכלאים לשם ואיזה גדל אח"כ באיסור מה שאין כן בקשין והדברים נראין כדעת ראשון ובמסכת סכה בשמועת הלוקח לולב מחברו בשביעית פירשנו שיש בלולב דין שביעית אפילו בעצים מפני שהנאתן וביעורן שוה שהם עשויים לכבד את הבית והיא שעת הנאה והיא שעת ביעור מה שאין כן בשאר עצים שהנאתן אחר ביעורן ואף על פי שיראה מסוגית בבא קמא על עצים דמשחן שאין בהם קדושת שביעית ואף על פי שהנאתן וביעורן שוה שהרי מדליק בהם מ"מ סתמן להיסק הם עומדות כמו שהתבאר שם:

אכלה שחת ר"ל שלא הניח את התבואה ליגדל אלא קצצה כשהיא שחת אפילו אכלה כמה שנים אינה חזקה הואיל ואינו אוכל אלא כנשמט וכבורח ואינו מחזיק כשאר בני אדם לא הקפיד עליו למחות ואף על פי שביארנו במשנתנו שאכילת האספסתא שנה אחר שנה היא חזקה ענינה שעיקר זריעתה לשם אספסתא אבל זו שעיקר זריעתה לתבואה והוא קוצרה ואינו ממתין לה אינה חזקה ומ"מ אם היה במקום שרגילים לקצור תבואתם שחת כגון בקעת מחוזא שהיו בני החיל מצויים שם ובני אדם עשויים לקצור תבואותיהם שחת ולמכור להם לצרך בהמותיהם הרי זו חזקה והרי היא כזרעה לדעת כן:

תפתיחא אינה חזקה וענין תפתיחא פירשוהו גדולי המפרשים מענין יפתח וישדד אדמתו והוא שבתחלה חורשין את השדה חרישה שאינה עמוקה ונקראת פתוח בלשון המקרא ובלשון התלמוד תפתיחא ואח"כ חורשין חרישה עמוקה ואח"כ זורעין ואם זרע זה אחר חרישת הראשונה לא החזיק שאין זה מחזיק כשאר בני אדם ואין תועלת מגיע לו ממנו אלא מעט ויש מפרשים תפתיחא שלא חרש בה אלא שהוגשמה ונשבה הרוח וזרחה השמש ונתבקעה וזרעה באותן הבקעים כמעין חרישה ויש מפרשים קרקע פחותה ומלאה בקעים ואינה מוציאה פירות אלא מעט ואמר ומפני רעתה אין בה חזקה שאין אדם קפיד למחות עליה וגדולי המחברים פירשו בה שלא זרע שם אלא שהחזיק בה בחרישה ופתוח וישדוד שלש שנים והוא ענין נרה שנה אחר שנה ואמר שאין לו חזקה ואף על פי שכל עצמו אינו עושה כן אלא לתקן הארץ לזמן הבא וכן אם זרעה ולא הרויח כלום והוא שלא הוציא אלא כשיעור מה שזרע אינה חזקה הואיל ולא הרויח בה לא הקפיד למחות:

ראשי גליות שבבבל הואיל וידם תקפה לרדות את העם אין להם חזקה בנכסי אחרים שמתוך שאימתן מוטלת על הבריות אין אדם מוחה לחזקתם וכן אחר שהחזיק בנכסיהם אינה חזקה מתוך שידם תקפה אין חוששין למחות כלל ויש מפרשים הטעם שמתוך עשרם אינן קפדים וכן יש מפרשים הענין מתוך שהם עוסקים בצרכי צבור ואין פונין בשלהם אלא דרך ארעי ומ"מ הן הם לאחרים הן אחרים להם נשבע המערער למחזיק היסת שלא מכר ולא נתן ומ"מ הבא מחמת ראשי גליות יש לו חזקה וכן כתבנו גאוני הראשונים:

דינין אלו שביארנו בקרקעות שמאחר שהם ידועים לבעלים אלו אף על פי שהם עכשו ביד אחר לא יצאו מחזקת אותם שנודע שהיה שלהם אא"כ בשטר או בחזקת שלש שנים במטלטלין אינו כן אלא כל המטלטלין בחזקת זה שהן תחת ידו ואפילו נתברר שהיו אמש או היום של אחר כל זמן שיבא עליהם בטענת מקח ובהיסת דוקא בשאין עשויין להשאיל ולהשכיר כמו שיתבאר הגודרות והם הצאן והעז והשור ובכללן כל מיני בעלי חיים כגון בהמות וחיות ועבדים הואיל ומהלכות הן מעצמן ברשות הרבים אינן בדיון זה ואין להם חזקה אלא אומרין שמעצמן הלכו ברשותו של זה ומ"מ יש להם חזקת שלש שנים ר"ל שכל שביירר המחזיק שעמד בידו שלש שנים ולא מיחה החזיק וכמו שביארנו במשנה בעבדים ואם היה עבד קטן שאינו יכול להלך ברגליו אפילו היתה לו אם המוליכתו ממקום למקום הרי הוא כשאר מטלטלין וכן בהמה או חיה הנמסרת לרועה ולשומר הרי היא כשאר מטלטלין שהרי נמסרה שמירתה לאחר שאינו מניחה לילך אנה ואנה ובלבד במקומות או באדם שמוסרה על מנת שלא להניחה כלל ואף בערב כשמחזירין לבעלים אינן מניחין אותן לילך מעצמן לבית בעליהם כמנהג רוב הרועים אלא שחוזרין ומוסרין אותה לבעלים מיד ליד:

כל אלו שאין להם חזקה כגון גודרות ודברים העשויים להשאיל ולהשכיר אם לא נודע שהן בידו והודה שהן בידו אלא שהוא מכרם או נתנם לו נאמן מתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם אף כשאומר ישנם בידי ולקחתים ממך נאמן ונשבע היסת וכן אם טען שהיה משכון בידו נאמן עד כדי דמיו אלא שבזו נשבע שבועת המשנה ונוטל לדעת הגאונים וכן כל אלו שיש להם חזקה בטענת מקח ולא טען טענת מקח אלא שטען שמשכון הן בידו נאמן עד כדי דמיהן מתוך שיכול לומר לקוח הוא בידי אף כשטוען משכון הם בידי נאמן עד כדי דמיו ומ"מ אם רצה זה להוציאו בכדי דמיו וזה טוען בה יתר מכדי דמיו מפני שהוא חומד לאותו דבר אינו נאמן ומוציאו הלה בכדי דמיו וכן אלו שיש להם חזקה בטענת מקח שלא טען טענת מקח אלא שאומר שלך הם אלא שאתה חייב לי מצד אחר או שהזיקוני ואתה חייב לשלם נאמן עד כדי

דמיהן כל אלו שיש להם חזקה שלא טען בהם שום טענה אלא שאומר שמשלו היה מעולם או שירשם הואיל ובירר המערער שהיו שלו מוציאין אותן מידו ואם חזר וטען ממך לקחתים וזה שאמרתי שמשלי היו או שירשתים ר"ל שהם בידי שירשתים והיו שלי מעולם נאמן וכגון זה חוזר וטוען כמו שהתבאר:

זה שביארנו בכל שטוען לקוח הוא בידי הן שנאמן מצד טענה עצמה כגון אלו שיש להם חזקה הן שנאמן בה מטעם מגו כגון אלו שאין בהם חזקה אלא שנאמן בלקוח הוא בידי מתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם שבכל אלו נאמן בהסת וכל שטוען שמשכון הם בידו או שהזיקו או שהוא חייב לו מצד אחר הן שנאמן מתוך שיכול לומר לקוח הוא בידי כגון אלו שיש להם חזקה הן שנאמן במתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם שאינו נאמן אלא בשבועה בנקיטת חפץ יש לתמוה והלא אתה מאמינו מתוך שיכול לומר לקוח הוא בידי ואם אמר לקוח הוא בידי אף הוא נאמן בהסת כמו שביארנו פירשו הגאונים שמאחר שזה בא ליטול אינו נוטל בלא שבועת המשנה ואין המגו פוטרו משבועת נשבע ונוטל שאין מגו נאמן לפטור משבועה אלא לפטור מממון כמי שכבר כתבנו ויש מקשין על דבריהם ממה שאמרו הנותן טליתו לאמן אמן אומר שתיים קצצת לי והלה אומר לא קצצתי אלא אחת על בעל הבית להביא ראיה ואם אין לו ראיה נאמן האמן מתוך ויכול לומר שהטלית שלך נתנה לו בזמנה נשבע ונוטל ומאחר שהוא אומר בנתנה בזמנו נשבע ונוטל ולא אמר כן בראשונה אלמא אף בלא שבועה מתוך שבטענת שלו היה פטור בלא שבועה ומתוך כך פרשו חכמי הדורות שלפנינו שמדין התלמוד היה נאמן בלא שבועת המשנה אלא שתקנת הגאונים היא ומ"מ יש מוכיחין אותו מדין התלמוד ממה שאמרו בפרק הגוזל ק"ד ב' המכיר כליו וספריו ביד אחר ויצא לו שם גנבה בעיר ישבע כמה הוציא ויטול ונותנים טעם לזו של אמן מפני שאין הדין נגמר מכל וכל ליטול שאפשר שיאמר לו בעל הבית איני נותן לך כלום אלא טול הטלית בשכרך והרי עיקר תביעתו על הטלית כעין לקוח הוא בידי ואין לו הוצאת מעות מבעל הבית ואף על פי שאמרו בפרק הבית והעליה שאין בעל הבית יכול לומר לפועל טול מה שעשית בשכרך שמא נשתנה הדין בזו הואיל ויש כפירת סלע ביניהם רשאי לומר מיהא על אותו סלע טול טליתך בכפירתך:

שיטה מקובצת מסכת בבא בתרא דף לו עמוד א

זה לשון הראב"ד ז"ל: תפתיחא מלשון יפתח וישדד אדמתו וגו' ותחלה פותחין השדה והוא חרישה שאינה עמוקה אחר כך פעם אחרת חורשים אותה עמוקה יותר ואם הוא לא חרש פעם אחרת זרע שם באותה הפתיחה הראשונה שאין אותה הזריעה כי אם הפסד הזרע. ויש מפרשים תפתיחא שהארץ נבקעת מאליה והוא משליך שם. עד כאן לשונו.

רמב"ם הלכות טוען ונטען פרק יב הלכה ט - יח

הלכה ט

נרה שנה אחר שנה אפילו כמה שנים הואיל ולא נהנה בה אינה חזקה, וכן אם ח פתח בה שבילי המים ופתח ושדד בלבד הואיל ולא אכל פירות אינה חזקה.

הלכה י

זרעה ולא הרויח כלום אלא זרע כור ואסף כור לא החזיק שהרי לא נהנה.

הלכה יא

אכלה שחת לא החזיק, ואם היה המקום דרכן לזרוע לשחת מפני שדמיו יקרין הרי זו חזקה.

הלכה טו

שדה שהיא מוקפת גדר ובא זה שהחזיק בה זרע חוץ לגדר י ונהנה בכל מקום שאינו שמור, אף על פי שאכלו שנה אחר שנה לא עלתה לו חזקה, שהבעלים טוענין ואומריין כיון שראינו שזרע במקום מופקר אמרנו כל מה שזרע חית השדה תאכלנו ולפיכך לא מחיתי, והוא הדין לכל הזרע מקום שאינו שמור אלא רגל חיה ויד כל אדם מצויין בו.

רמב"ם הלכות טוען ונטען פרק יג הלכה ב

הלכה ב

וכן ראשי גליות של אותו זמן והגזלן והעכו"ם אין אכילתן ראייה מפני שהן בעלי זרוע, וכן חרש שוטה וקטן אין אכילתן ראייה מפני שאין להם טענה כדי שתעמוד הקרקע בידן אלא תחזור לבעלים, וכן המחזיק בנכסיהן אין אכילתן ראייה.

רמב"ם הלכות כלאים פרק ה הלכה ז

אסור לזרוע ירקות או תבואה בצד הגפנים או ליטע גפן בצד הירק או תבואה, ואם עשה כן אף על פי שאינו לוקה הרי זה קדש ונאסרו שניהם בהנאה הירק או התבואה או הגפנים, ושורפין את שניהן שנאמר פן תקדש המלאה הזרע, ואפילו הקש של תבואה והעצים של גפנים האלו אסורין בהנאה ושורפין אותם ולא יסיק בהן תנור וכירים ולא יבשל בהם בעת שריפתן.

שנות אליהו הארוך מסכת כלאים פרק ה משנה ז

היה עובר בכרם וכו' הזורע וכו'. ירושלמי א"ר לעזר מתני' בעומד בשדה לבן וסיערתו הרוח לשדה כרם דהוי אונס. אבל בעומד בשדה כרם וזורע בשדה לבן לאחריו אסור הטעם משום דבקל יכולים הזרעים ליפול לכרם ונמצא דהוי כמזיד וכאילו נתכוין לכך:

רע"א אם עשבים יופך ואם אביב ינפץ ואם הביאה שלישי דגן תדלק. ופליגי בירושלמי ר"ז ורשב"ל משום ר' יהושע אם עשבים יופך הכל מותר אם אביב ינפץ הקשין מותרין והדגן אסור אם הביא שלישי דגן תדלק הכל אסור ור' יוחנן ס"ל לעולם הכל אסור מהו הדא דתנן אם עשבין יופך אם אביב ינפץ ואם הביאה דגן תדלק כההיא דתנינן הערלה וכלאי הכרם את שדרכו לשרוף ישרוף את שדרכו לקבור יקבור. ובגמרא דידן בבא בתרא ל"ו ב' משמע דהלכה כר"י דתנן התם אכלה ערלה ושביעית וכלאי הכרם הרי זה חזקה דאיירי שאכל הזמורות ע"ש בתוספות ד"ה הרי זה חזקה ומאי דאיתא בפסחים כ"ו ב' ת"ר תנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרם. חדש יותץ. ישן יוצן. משמע דאיירי הקשין ע"ש בתוספות הנ"ל דנדחק מאוד ליישב זה ולפי שיטתיה העיקר דאסור הקשין. אבל האמת יורה דרכו דאיתא במסכת תרומות תלתן שנפל לתוך הבור כו'. ובכלאי הכרם אם יש בזרע ובעצים כדי ליתן טעם דבתלתן טעם עצו ופריו שוה ולפ"ז באמת דהקשין של דגן מותר כסתמא דמתניתין ב"ב והא דת"ר בפסחים תנור שהסיקו וכו' מיירי בקשין של תלתן דהתם אסורין משום שטעמן שוה לפריו וכמו דתני התם קליפי ערלה דלא איירי בכל הקליפות רק בקליפי אגוזים ורימונים כדאיתא במס' ערלה פרק א' משנה ח' קליפי רמון וכו' ע"ש כך מיירי הא דנקט או בקשין של כלאי הכרם ידלקו מיירי ג"כ בהקשין דאסורין דוקא דהיינו מתלתן ולכן תני במשנה במסכת תרומה בפ' הנ"ל מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם ידלקו דוקא חבילי תלתן לבד ידלקו ולא של דגן כי באמת קשין של דגן מותר כר"י ודו"ק: